

Reikalavimas, kad žalą atlygintų nusikaltėlis - Italija

Kaip galiu pareikalauti kompensacijos iš nusikaltėlio arba pasinaudoti kitomis teisių gynimo arba reikalavimų patenkinimo priemonėmis teisme (baudžiamojo proceso metu) ir kam turėčiau teikti šį prašymą?

Nusikaltėlis yra įpareigotas atlyginti nukentėjusiajam padarytą žalą. Baudžiamojo kodekso 185 straipsnyje nustatyta, kad dėl visų nusikaltimų turi būti atlyginta žala pagal civilinės teisės taisykles. Jei nusikalstama veika buvo padaryta turtinė arba neturtinė žala, kompensaciją turi mokėti nusikaltėlis ir bet koks kitas asmuo, kuris pagal civilinę teisę yra atsakingas už nusikaltėlio veiksmus. Pagal civilinę teisę nusikalstama veika padaryta žala yra viena iš aplinkybių, kurioms esant gali reikėti kompensuoti neturtinę žalą (Civilinio kodekso 20159 straipsnis).

Nukentėjusysis gali rinktis iš dviejų būdų, kaip gauti patirtos žalos atlyginimą.

Jis gali įstoti į baudžiamąjį procesą kaip civilinis ieškovas – tai reiškia, kad nukentėjusysis pareiškia civilinį ieškinį baudžiamajame procese (*costituzione di parte civile*). Baudžiamojo proceso pabaigoje baudžiamasis teismas įvertins žalą ir priteis žalos atlyginimą arba tiesiog konstatuos, kad yra teisė į žalos atlyginimą ir nukreips šalis į civilinius teismus, kad šie nustatytų skolos dydį. Baudžiamojo proceso kodekso 74 straipsnyje nustatyta, kad baudžiamojo proceso metu bet koks asmuo, kuris dėl nusikalstamos veikos patyrė žalos, arba šio asmens įpėdiniai gali kaltinamajam ir bet kokiam asmeniui, atsakingam pagal civilinę teisę, pareikšti civilinį ieškinį dėl žalos atlyginimo pagal Baudžiamojo kodekso 185 straipsnį.

Kita vertus, nukentėjusysis gali tiesiogiai pradėti civilinį procesą pareiškdamas reikalavimą atlyginti žalą paprastuose civiliniuose teismuose.

Civilinių ieškinių ir baudžiamojo proceso veiksmų ryšiai reglamentuoti Baudžiamojo proceso kodekso 75 straipsnyje. Civiliniame teisme pareikštas civilinis ieškinytis bet kuriuo metu, kol civilinis teismas priims sprendimą dėl bylos esmės (nors tas sprendimas gali būti skundžiamas), gali būti perduotas į baudžiamąjį procesą. Tokiu atveju procesas pagal civilinį ieškinį nutraukiamas, o baudžiamasis teismas taip pat priims sprendimą dėl civilinio proceso išlaidų. Civilinis ieškinytis toliau bus nagrinėjamas civiliniuose teismuose, jei jis nebuvo perduotas į baudžiamąjį procesą, arba jei civilinis ieškinytis buvo pareikštas tokioje stadijoje, kai nebėra galimybės jį prijungti prie baudžiamojo proceso. Jei civilinis ieškinytis šaliam, kuri yra kaltinamasis baudžiamajame procese, civiliniuose teismuose pareiškiamas po to, kai civilinis ieškinytis buvo prijungtas prie baudžiamojo proceso, arba po pirmosios instancijos teismo sprendimo baudžiamojoje byloje, civilinis procesas sustabdomas, kol bus priimtas galutinis teismo sprendimas baudžiamojoje byloje, išskyrus teisės aktuose nustatytas išimtis.

Kuriame baudžiamojo proceso etape turiu pareikšti reikalavimą?

Civilinis ieškinytis gali būti prijungtas prie baudžiamojo proceso iki parengiamojo posėdžio arba net ir po jo, kol bus atlikti parengiamieji veiksmai, kuriuos pagal Baudžiamojo proceso kodekso 484 straipsnį reikia atlikti prieš pradėnant nagrinėti bylą teisme. Pasiekus šią stadiją civilinio ieškinytis nebegalima prijungti prie baudžiamojo proceso. Jei civilinis ieškinytis į baudžiamąjį procesą įstoja pasibaigus Baudžiamojo proceso kodekso 468 straipsnio 1 dalyje nustatytam liudytojų, ekspertų ir patarėjų šaukimo terminui, civilinis ieškinytis negali pasinaudoti teise pateikti liudytojų, ekspertų ar patarėjų techniniais klausimais sąrašus. Kai civilinis ieškinytis įstoja į civilinį procesą, jis yra teismo proceso šalis bylą nagrinėjant pirmąja instancija ir bet kokiuose apeliaciniuose procesuose, nebent jis pašalinamas iš proceso arba savanoriškai iš jo pasitraukia. Civilinis ieškinytis, prijungtas prie baudžiamojo proceso, nutraukiamas dviem atvejais: 1) prokuroras, kaltinamasis arba pagal civilinę teisę atsakinga šalis pateikia prašymą dėl civilinio ieškovo pašalinimo iš proceso (Baudžiamojo proceso kodekso 80 straipsnis) arba teismas savo iniciatyva bet kuriuo metu iki bylos nagrinėjimo pirmąja instancija pradžios priima nutartį dėl civilinio ieškovo pašalinimo iš proceso; 2) civilinis ieškinytis arba jo specialusis atstovas (*procuratore speciale*) civilinį ieškinį bet kurioje proceso stadijoje gali tiesiogiai atsiimti žodiniu arba rašytiniu pareiškimu; laikoma, kad civilinis ieškinytis buvo atsiimtas netiesiogiai, jei nebuvo pateikta jokių rašytinių pareiškimų ir dokumentų, arba jei ieškinytis pareiškiamas civiliniuose teismuose (Baudžiamojo proceso kodekso 82 straipsnis).

Ko galiu reikalauti prašyme ir kaip turėčiau jį suformuluoti (nurodyti visą sumą ir (arba) atskirai nurodyti nuostolius, prarastas pajamas ir palūkanas)?

Prie baudžiamojo proceso prijungtu civiliniu ieškiniu gali būti siekiama gauti kompensaciją už bet kokią žalą – turtinę arba neturtinę, sveikatos priežiūros išlaidas, teisinės pagalbos, konsultacijų techniniais klausimais ir kitas patirtas bei dokumentais pagrįstas išlaidas, jei jos buvo patirtos dėl padarytos nusikalstamos veikos.

Ar yra speciali forma, skirta tokiems prašymams?

Italijos baudžiamajame procese nėra jokių oficialių formų, tačiau turi būti laikomasi toliau nurodytų reikalavimų.

Civilinis ieškovas turi turėti procesinį veiksnumą (*capacità processuale*). Šalies pareiškimas, kad ji nori įstoti į baudžiamąjį procesą kaip civilinis ieškovas, turi būti pateiktas atitinkamo teismo kanceliarijai arba pareiškimas posėdžio metu. Kad jis galėtų būti priimtas, pareiškime turi būti nurodyta: fizinio asmens, prašančio leisti įstoti į procesą civiliniu ieškovu, duomenys arba to prašančios asociacijos ar subjekto pavadinimas bei jų teisinio atstovo duomenys; b) atsakovo, kuriam pareiškiamas civilinis ieškinys, duomenys arba kita asmeninė informacija, iš kurios galima nustatyti jo tapatybę; teisininko, atstovaujančio civiliniam ieškoviui, vardas bei pavardė ir išsami informacija apie jo įgaliojimus imtis veiksmų; d) pareiškimas dėl reikalavimo pagrindų; e) teisininko parašas. Jei pareiškimas pateikiamas ne posėdžio metu, apie jį civilinis ieškovas turi pranešti kitoms šalims, o pareiškimas kiekvienos šalies atžvilgiu įsigalioja nuo tos dienos, kurią įteikiamas pranešimas. Jei advokato įgaliojimas atlikti veiksmus nėra pridėtas pareiškimo, kad civilinis ieškovas nori įstoti į procesą, paantrašoje arba parašoje, o pateikiamas viena iš kitų Baudžiamojo proceso kodekso 100 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytų formų, jį reikia užregistruoti teismo kanceliarijoje arba kartu su pareiškimu pateikti posėdžio metu.

Kokius mano reikalavimą pagrindžiančius įrodymus turiu pateikti?

Baudžiamajame procese civilinis ieškinys yra susijęs su procesu, skirtu kaltinamojo kaltei arba nekaltumui nustatyti. Įrodyti kaltinamojo kaltę yra prokuratūros funkcija. Tačiau civilinis ieškovas taip pat gali dalyvauti įrodinėjimo procese, ypač dėl patirtos žalos rūšies, žalos dydžio ir pan. įrodymų. Kita vertus, civiliniame procese, kalbant apie įrodymų (pvz., medicinos pažymų), patvirtinančių patirtos žalos dydį, teikimą įrodinėjimo pareigą paprastai tenka nukentėjusiajam, tačiau įrodinėjimo pareiga gali būti netaikoma įrodžius, kad yra teisinė prielaida nukentėjusiojo naudai.

Ar galiu gauti teisinę pagalbą iki proceso ir (arba) jo metu? Ar galiu ją gauti, jei gyvenu ne toje šalyje, kurioje vyksta procesas?

Valstybės finansuojamą teisinę pagalbą gali gauti asmenys, kurių metinės pajamos neviršija tam tikros ribos. Teisinė pagalba suteikiama tuo atveju, kai procesas vyksta Italijoje, o ją gali gauti ir Italijos piliečiai, ir ne Italijos piliečiai. Šis klausimas reglamentuotas Prezidento dekretu Nr. 115/2002.

Kada baudžiamasis teismas atmes mano reikalavimą nusikaltėliui arba atsisakys dėl jo priimti sprendimą?

Baudžiamajame procese civilinis ieškinys nebus tenkinamas, jei kaltinamasis išteisinamas. Jei preliminarus tyrimo metu pateikiamas prašymas dėl sutartinės bausmės (*richiesta di applicazione di pena*), po to vykstančiame posėdyje prašymas įstoti į baudžiamąjį procesą civiliniu ieškovu negali būti priimtas. Taip pat toks prašymas įstoti į procesą negali būti pateikiamas posėdyje, kuris vyksta po prašymo taikyti sutartą bausmę procese dėl nesutikimo su bausme, paskirta nesiekiant išklaudyti atsakovo (*opposizione a decreto penale*), arba nesutikimo su nutartimi dėl sprendimo priėmimo nedelsiant (*opposizione a decreto di giudizio immediato*). Teisės aktuose aiškiai draudžiama įstoti į baudžiamąjį procesą civiliniu ieškovu tam tikrais kitais atvejais, pavyzdžiui, kai teisiama nepilnametis.

Ar galiu apskųsti tokį sprendimą arba kreiptis dėl kitų teisių gynimo priemonių ir (arba) reikalavimų patenkinimo?

Pasibaigus teismo procesui, po sprendimo pirmąją instanciją arba jį apskundus priimto sprendimo priėmimo, civiliniam ieškoviui gali atrodyti, kad galutiniame sprendime nėra tinkamai išspręstas klausimas dėl jo patirtos žalos. Tokiu atveju civilinis ieškovas per savo advokatą gali dar kartą skųsti sprendimą, tačiau tik dėl jo dalių ar nuostatų, susijusių su civiliniu ieškiniu dėl žalos atlyginimo. Tada paskesnis sprendimas nuo pirmąją instanciją priimto sprendimo gali skirtis civilinės teisės aspektais (taigi, dėl žalos). Tokiu sprendimu gali būti panaikintos nepalankios sprendimo pasekmės dėl žalos atlyginimo, tačiau jis neturi jokios įtakos išvados dėl atsakovo baudžiamosios atsakomybės – atsakovas, kuris buvo išteisintas pagal baudžiamąją teisę, toliau laikomas nekaltu, net jei sprendimas buvo pakeistas civilinio ieškovo naudai. Todėl baudžiamojo teismo sprendimas dėl kaltinamojo baudžiamosios atsakomybės lieka nepakeistas, jei sprendimą, kuriuo atsakovas buvo išteisintas, ginčija tik civilinis ieškovas. Todėl pirmosios instancijos teismo, kuris atsakovą išteisino pagal baudžiamąją teisę, išvados gali objektyviai prieštarauti po civilinio ieškovo pateikto skundo apeliacine tvarka priimto sprendimo, kuriame tos pačios aplinkybės vertinamos kaip sprendimo dėl žalos atlyginimo pagrindas, išvados. Tai bus vertinama kaip itin sudėtingas ir techninis klausimas.

Jeigu teismas man priteisė žalos atlyginimą, kaip užtikrinti teismo sprendimo vykdymą prieš nusikaltėlį ir kokią pagalbą galiu gauti, kad sprendimas būtų įvykdytas?

Civilinio ieškovo prašymu ir esant tinkamam pagrindui, teismas savo nutartį taikyti restituciją ir kompensuoti žalą paskelbs laikinai vykdytina. Nutartis atlikti laikinąjį pirmąjį mokėjimą (*provisionale*) visada yra iš karto vykdytina. Kai sprendimas tampa vykdytinu, šalis gali jį vykdyti pagal įprastas civilinio proceso taisykles.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 12/03/2019